

Træ og halm er billige beskæ

Træ på gulvet er et nemt og billigt beskæftigelses- og rodemateriale. Halm er ligeledes billigt, men lidt mere arbejdskrævende.

Konsulent
Lisbeth Brehmer og
afdelingsleder
Torben Jensen,
Landsudvalget for Svin,
Danske Slagterier

Den rullende Afprøvning tester i øjeblikket forskellige beskæftigelses- og rodematerialer til slagtesvin i stier med delvist spaltgulv og 16 grise pr. sti. Smågrise vil blive inddraget i den allernærmeste fremtid. I afprøvningen undersøges blandt andet forbrug, priser og hyppigheden af efterfyldning. De foreløbige erfaringer med træ, halm, reb, varmebehandlet spagnum samt mineral- og fiberstænger viser store forskelle i pris pr. produceret gris og den arbejdsindsats, de kræver.

Forbrug og pris

Man kan ikke umiddelbart sammenligne forbrug på tværs af materialer. I stedet bør forbruget vægtes med prisen på materialet ved at beregne prisen pr. produceret gris. I afprøvningen har denne pris indtil videre varieret fra 40 øre til 18 kr. pr. produceret gris, eksklusiv udgifter til automater, kæder til ophængning, løn, levering til stalddøren osv. Disse udgifter skal der naturligvis også tages hensyn til ved valg af materiale. Holdbarheden af automater svinger meget, og man bør forhøre sig hos leverandøren om den forventede holdbarhed, og om der kan garanteres en hvis holdbarhed.

Tildeling af halm på gulv

Tildeling af fx halm og spagnum på gulvet kræver generelt lidt mere føling end tildeling i automat. Der er så at sige ingen øvre grænse for forbruget. Man må prøve sig frem, indtil der findes en balance mellem tildeling og forbrug i de enkelte staldafsnit.

Tildeling af halm på gulvet er relevant i stalde med enten fast gulv eller drænet gulv i en del af stien. For at opfylde loven skal der være permanent adgang til beskæftigelses- og rodematerialet.

Træ og halm billigst

Foreløbig har det billigste materiale i afprøvningen været et træstykke i en kæde på gulvet (figur 1). Det har kostet ca. 50 øre pr. produceret gris og har kun været skiftet ud mellem hold og én gang i hvert holds produktionstid. I afprøvningen anvendes fyrretræ i stykker på 5 x 10 x 25 cm. Det er ikke nødvendigt at anvende forarbejdet træ. Nogle træsorter og størrelser på stykkerne er formentlig mere interessante for grisene end andre, men det forventes ikke, at forbruget vil afvige væsentligt fra det, der på nuværende tidspunkt er fundet i afprøvningen.

Hvis et materiale forurenes, vil grisene hurtigt miste interessen for det, og det mister sin virkning og opfylder ikke loven. I afprøvningen er træstykket fastgjort med en kæde gennem et hul i træstykket. Lægges det i stedet løst i stien, vil det sandsynligvis hurtigt blive forurennet og skal skiftes ud meget ofte. Derfor kan det formentlig betale sig for de fleste at fastgøre træstykket. Forskellige metoder til fastgørelse vil blive undersøgt af Den rullende Afprøvning.

Snittet byghalm i en automat eller på gulvet i lejet ligger prismæssigt anden- og tredjededst med priser på henholdsvis 80 øre og 1 kr. pr. produceret gris. Der er blevet brugt ca. 1,6 kg halm pr. gris i automaten og ca. 2 kg pr. gris ved gulvtildeling. At forbruget har været lidt højere ved tildeling på gulv kan dels skyldes større spild og dels, at grisene har et større forbrug pga. lettere tilgængelighed.

Rebforbrug mindskes ved kombination

Ved tildeling af reb alene – som i fx rebbolden, hvor der er fire rebender (figur 2) – har der i afprøvningen været et forbrug på knap 2 meter pr. produceret gris svarende til en pris på 5,70 kr. pr. produceret gris. Der er i afprøvningen brugt 3-slået, 14 mm

Fig. 1. Træ på gulv i en kæde er en billig og nem måde at opfylde lovkra-
vet om beskæftigelses- og rodematerialer på.

ftigelses- og rodematerialer

Fig. 2. Forbruget af fire rebender ophængt i en rebbold har været knap 2 meter pr. produceret gris svarende til en udgift på 5,70 kr. pr. gris.

sisalreb, men valg af andre naturmaterialer eller fletning frem for slåning af rebet kan muligvis påvirke forbruget og dermed omkostningerne.

Forbruget kan mindskes ved at kombinere rebet med fx kæder, plastikstænger eller lignende. Ved en rebende kombineret med en Bite-Rite, der er en ophængt 'tragt' med fire plastikstænger, er der foreløbig blevet brugt knap 1 meter pr. produceret gris. Ved kombination af materialer skal forbruget af de andre materialer – såsom plastikstænger – medregnes inden priserne sammenlignes.

Mineral- og fiberstænger – lille arbejdsindsats

Mineral- og fiberstænger kan tildeles i en Fun-Bar Station (figur 3), hvor grisene har adgang til et lille stykke af to stænger ad gangen. Efterhånden som der bides af stængerne, falder de ned, så der konstant er materiale tilgængeligt. Stængerne i Fun-Bar Stationen ligger prismæssigt på nogenlunde samme niveau som reb, 6,50 kr. pr. produceret gris. Stationen har krævet den mindste arbejdsindsats, idet der kun er blevet fyldt stænger i automaten én gang pr. hold.

Spagnum foreløbigt dyrest

Spagnumforbruget har været højt, og det er foreløbigt det dyreste materiale med en udgift på 18,- kr. pr. produceret gris. Her er det dog anslået, at spagnum koster 2 kr./kg, idet varmebehandlet spagnum uden tilsætning af mineraler eller lignende ikke forhandles på nuværende tidspunkt. Videreudvikling af gitteret i automaten kan ændre forbruget og dermed omkostningsniveauet en del. I afprøvningen anvendes en automat med dobbelt så mange stænger gitteret som i den automat, der anvendes til halm. Spagnum passerer let igennem spalteåbningerne, og forbruget kan derfor blive højt ved tildeling på gulv, også selv om det tildeles på den faste del af gulvet i stien.

Rester kan koste dyrt

I forbindelse med at stalden tømmes for dyr, kan prisen pr. produceret gris blive påvirket. Kan beskæftigelses- og rodematerialer ikke rengøres tilstrækkeligt, skal rester nemlig kasseres. Op til tømning af stalden kan der eventuelt benyttes halm, reb eller et andet materiale, der kan tildeles i små portioner.

Arbejdsindsatsen svinger meget

Som tidligere nævnt er lønomkostninger ikke medregnet i den pris, der er givet pr. produceret gris. Det skyldes, at en del af arbejdsindsatsen normalt foretages samtidig med tilsynet med dyrene, og derfor er svær at værdisætte. Arbejdsindsatsen er naturligvis vigtig, og som det fremgår, har der været stor forskel på, hvor tit de forskellige materialer skulle efterfyldes.

For reb kan tildelingen gøres let og hurtig ved at anvende lange stykker reb, der fæstnes højt oppe på ophængningskæden. Når grisene har brug for mere reb, sænkes det blot et stykke.

Tildeling i automat kan mindske spild og øge perioden mellem opfyldning i forhold til gulvtildeling. Står automaten på gulvet, optager den til gengæld en del af stiarealet. Gulvtildeling derimod kræver ikke investeringer og kan foretages i forbindelse med det daglige tilsyn af dyrene.

Fig. 3. Mineral- og fiberstænger i Fun-Bar Stationen har krævet en minimal arbejdsindsats, men har kostet 6,50 kr. pr. produceret gris, når der var sat en fiber- og en mineralstang i automaten samtidig som vist på billedet.

Markedet udvikler sig

Markedet for beskæftigelses- og rodematerialer udvikler sig stadig, og der vil højst sandsynlig komme flere produkter og varianter på markedet, efterhånden som de udvikles og tilpasses brugen i svinstalde. For at udgøre et beskæftigelses- og rodemateriale skal der overordnet være tale om naturprodukter, der kan tygges i og bides i stykker. Tildelingsmetoden skal gøre det muligt for grisene at manipulere med materialet på gulvet, og materialet skal være permanent tilgængeligt.

Afprøvningen fortsætter og udbygges

De foreløbige erfaringer giver et fingerpeg om forbrug og prisniveau på de enkelte materialer. Afprøvningen skal dog afsluttes, før der kan gives mere håndfaste konklusioner. Foruden priser og forbrug ses der også på, om materialerne har en reducerende effekt på halebid, og om de har en positiv effekt på grisenes sundhed. Efterhånden som der kommer nye materialer og tildelingsmetoder på markedet, bliver det løbende vurderet, om de skal afprøves. ■